

Облікова картка

I. Основні відомості

Найменування об'єкта

Печерний оборонний монастир

Дата утворення об'єкта

XVII ст.

Місцезнаходження:

КОАТУУ

525681600 Зона: 07 Квартал: 003

область

Вінницька

район

Ямпільський

населений пункт (тип та назва)

село Оксанівка

адреса

за 1,2 км на північ від північної околиці села, в урочищі «Мохната»,
кадастровий номер 0525681600:07:003:0138

GPS координати

48°14'59.19"Пн 28°11'22.46"Сх

Орієнтовна територія об'єкта: площа, опис меж

31,800 га. Межі території: північна – стежка до комплексу №1 від траси Могилів-Подільський – Ямпіль (за межами – асфальтна дорога та мішаний ліс); південна – 50 м на південь від печери №16 (межує зі схилом каньйону); західна – ґрунтова дорога вздовж Дністра до с. Оксанівка (ґрунтова дорога межує з берегом Дністра); східна – від умовного рівня пониження рельєфу гори на краю лісу, з якого виходить стежка, що з'єднує печерні комплекси з трасою (межує з плато, порослим лісом).

Тип об'єкта (рекомендований)

	споруда
	комплекс
X	визначне місце

Вид об'єкта (рекомендований)

X	археологічний
	історичний
	монументальне мистецтво
	архітектура
	містобудування
	садово-паркове мистецтво
	ландшафт
	наука і техніка

Категорія (рекомендована)

	пам'ятка національного значення
X	пам'ятка місцевого значення

Форма власності

	приватна
	комунальна
X	державна
	не відомо

Власник

Державна власність

Уповноважена(ний) власником особа (орган)

Вінницька обласна державна адміністрація, код ЄДРПОУ 20089290

Користувач

Державне підприємство «Могилів-Подільське лісове господарство», код ЄДРПОУ 00991433

(зазначаються повна назва юридичної особи та ідентифікаційний код або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи, серія і номер паспорта, дата його видачі й ким виданий, дані про реєстрацію за місцем постійного мешкання).

II. Характеристика об'єкта

Опис території, на якій знаходиться об'єкт

	історичний центр
	міський ландшафт
	сільський ландшафт
	індустріальний ландшафт
	паркова (зелена) зона
	сільськогосподарські землі
	заповідні території
X	ліс
	дно водних об'єктів
	інше

Роль об'єкта в навколишньому середовищі

	об'єкт домінує/є домінантою
	частина регулярної забудови
X	видимий при безпосередньому наближенні
	вгадується (простежуються окремі елементи)
	об'єкт відмічений на місцевості (трасування тощо)
	сліди об'єкта на поверхні відсутні
	інше

Просторові характеристики об'єкта

Довжина 300 м, ширина _____ або діаметр _____

Висота 15-40 м.

Культурна цінність об'єкта

		Культурна цінність об'єкта	
		типовий	рідкісний
археологічна	значний	X	унікальний
	типовий		рідкісний
історична	значний	X	унікальний
	типовий		рідкісний
монументальне мистецтво	значний		унікальний
	типовий		рідкісний
архітектура	значний		унікальний
	типовий		рідкісний
містобудування	значний	X	унікальний
	типовий		рідкісний
садово-паркове мистецтво	значний		унікальний
	типовий		рідкісний
культурний ландшафт	значний		унікальний
	типовий		рідкісний
наука і техніка	значний	X	унікальний
	типовий		рідкісний
	значний		унікальний

Оцінка автентичності та цінності об'єкта з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду

Скельний монастир є *унікальною пам'яткою* культової та оборонної архітектури, сформованої в середньовічний час на теренах Поділля в Подністров'ї. Сакральний-оборонний монастир в Оксанівці є рідкісним комплексом, що має виключне значення для української історії, культури, археології, пам'яткознавства, спелеології та суміжних наук. Предметом охорони пам'ятки є комплекс наскельних зображень (петрогліфи та графіті), які збереглись в приміщеннях монастиря та поблизу них, а також рештки архітектурних споруд.

Стислий опис характерних властивостей об'єкта, що становлять його історико-культурну цінність

Петрогліфи та графіті, що відображають світогляд населення цієї території є артефактами міжнародної ваги та не мають аналогів. Скельні та печерні приміщення комплексу також є неповторними зразками народної архітектури, що не мають точних відповідників у суміжних регіонах.

Додатково

Перелік складових (для комплексу, ансамблю)

Функціональне використання

Історичні (первісні) функції	Сучасна функція	Відповідність сучасної функції вимогам охорони
державно-адміністративні установи		сприяє збереженню
науково-освітні установи		X завдає незначної шкоди
культурні установи		
медичні установи		завдає значної шкоди
фінансово-економічні		

	установи			потребує беззастережної зміни користувача
X	житлові			
	промислові та виробничі інженерно-транспортні			
X	фортифікаційні та військово- інженерні			
X	культові			
	монументи			
	поховання та некрополі			
	інше _____			

Перелік негативних чинників (загроз), що позначаються на об'єкті

Природні процеси повітряної та водної ерозії.

Рекомендований режим використання об'єкта культурної спадщини

Консервація, заборона безпосереднього відвідування не фахівцями, огляд на відстані.

Джерела та література

1. Васильев О.Т. , Гончаренко П.М., Франчук В.П. Отчет украинского отряда объединённой карстово-спелеологической экспедиции Московского государственного университета и Киевского государственного университета. - К.: Машинописний звіт, 1949. [Зберігається в бібліотеці Української спелеологічної асоціації (м. Київ)].
2. Нечитайло П.О., Забашта Р.В. Звіт про спелеоархеологічну розвідку на лівобережжі Дністра . – К., 2003. – 25 с. Архів ІА НАНУ 176/2002
3. Нечитайло П.О., Рідуш Б.Т. Звіт про спелеоархеологічні роботи на пам'ятках Нагоряни та Оксанівка . – К., 2004. – 22 с. Архів ІА НАНУ

4. Нечитайло П.О. Спелеоархеологічні роботи на лівобережжі Дністра в 2002-2003 рр. / П.О. Нечитайло, Р.В. Забашта, Б.Т. Рідуш // АДУ в 2002-2003 рр. – С.237-242
5. Цвелых А.Н. Птицы скалистых берегов р. Днестр – 40 лет спустя. / Клестов Н.Л., Осипова Н.А. // Бранта. Сборник трудов Азово-Черноморской орнитологической станции. – Выпуск 10. Фаунистика. – С.43-49
6. Сецинский Е.И. Отчёт об осмотре древностей в Подольской губернии летом 1901 г. // Чтения в историческом обществе Нестора-летописца. – К., 1903. – Кн. 17. – Вып.1. – Отд. 1. – С.37-38

Підписи

Кандидат історичних наук – Нечитайло П.О.

Зав. сектором охорони культурної

спадщини управління культури і мистецтв

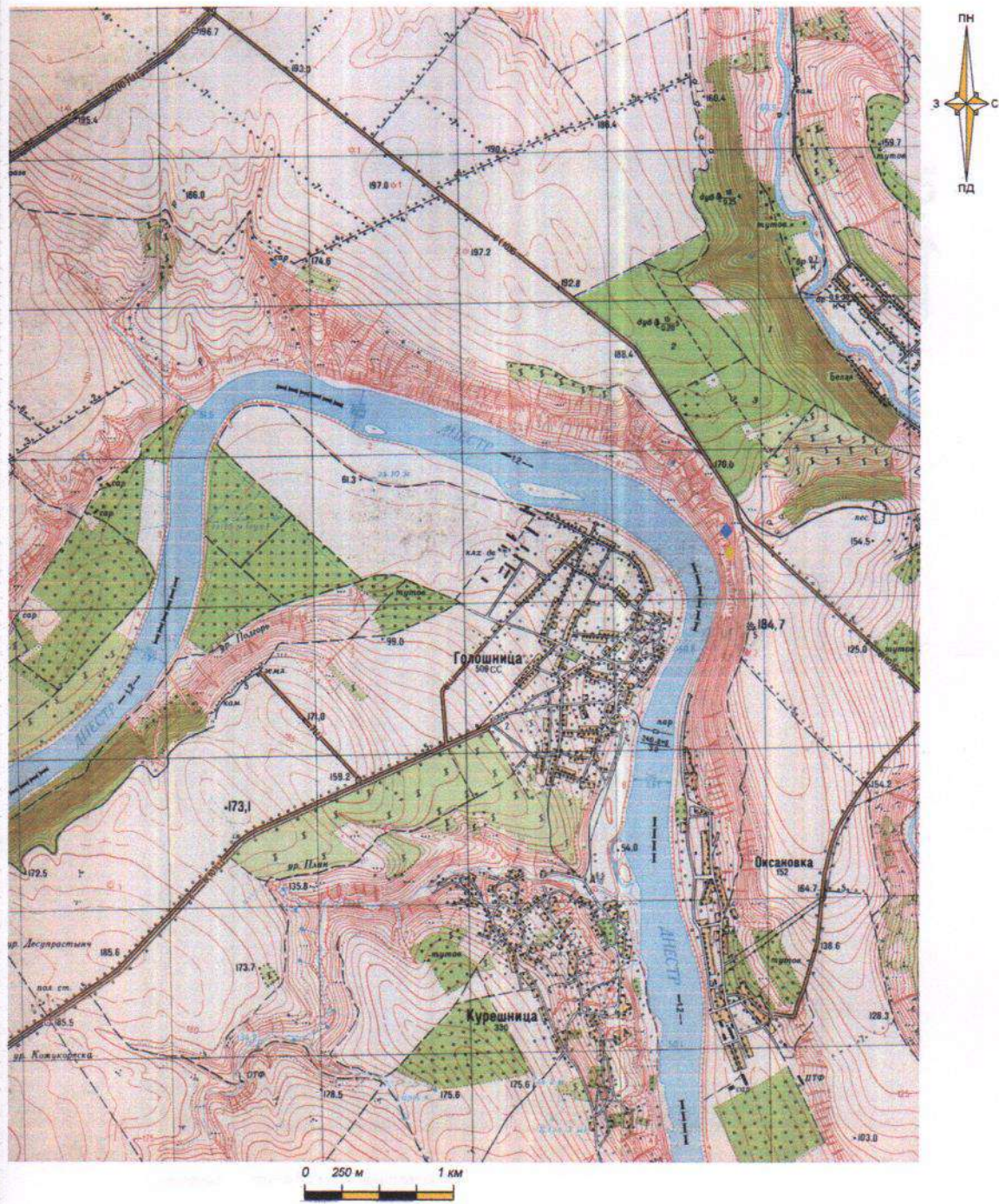
Вінницької облдержадміністрації - Потупчик М.В.

Начальник управління культури і мистецтв

Вінницької облдержадміністрації - Дернова О.М.

Дата складання 30.04.2020 р.

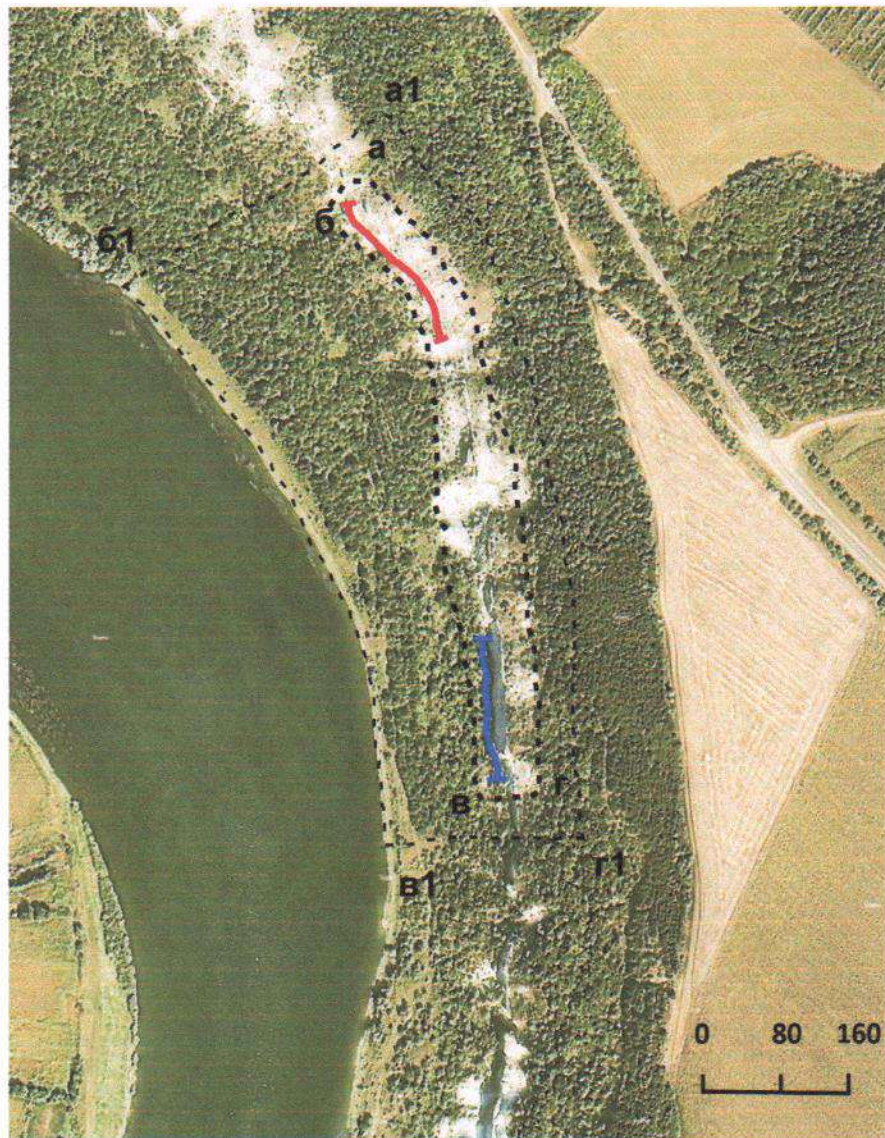

Рис.1. Схематичний план розміщення печерного монастиря в с. Оксанівка.

◆ - група об'єктів (комплекс) №1

◆ - група об'єктів (комплекс) №2

- група об'єктів (комплекс) №1
- група об'єктів (комплекс) №2
- зона регулювання забудови
- територія охоронної зони

Мод. А. Інженеринг-консалтинг, Київ, Україна. Контакт: 067-400-0000. www.ingcon.com.ua
© 2010. Всі права захищені. Додаток №1 до проекту.

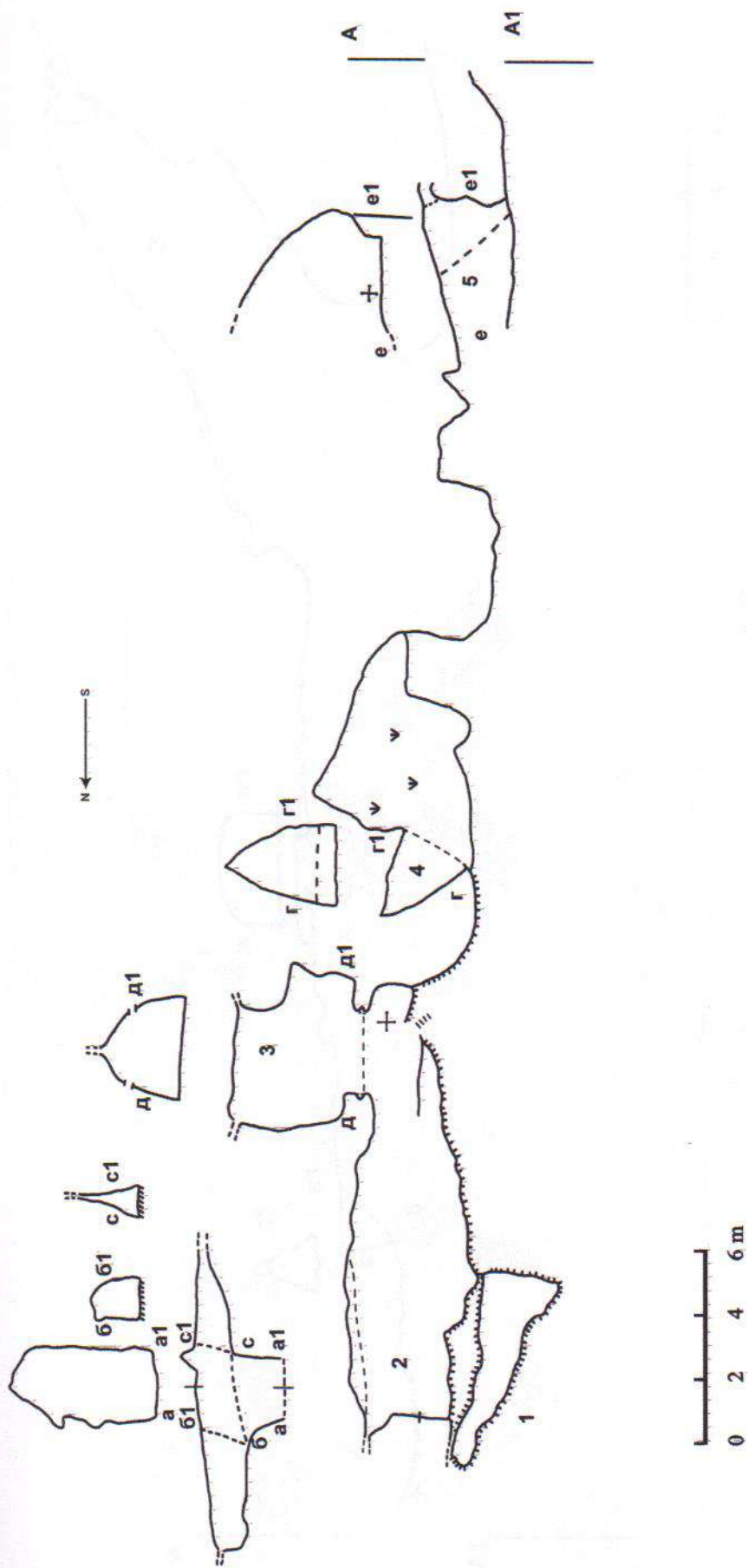

Рис. 3. Горизонтальний переріз комплексу №1 (частина I). 1,2,3,4 - залишки приміщень;
5 - печерна церква. а-а1 - е-е1 - вертикальні перерізи приміщень.

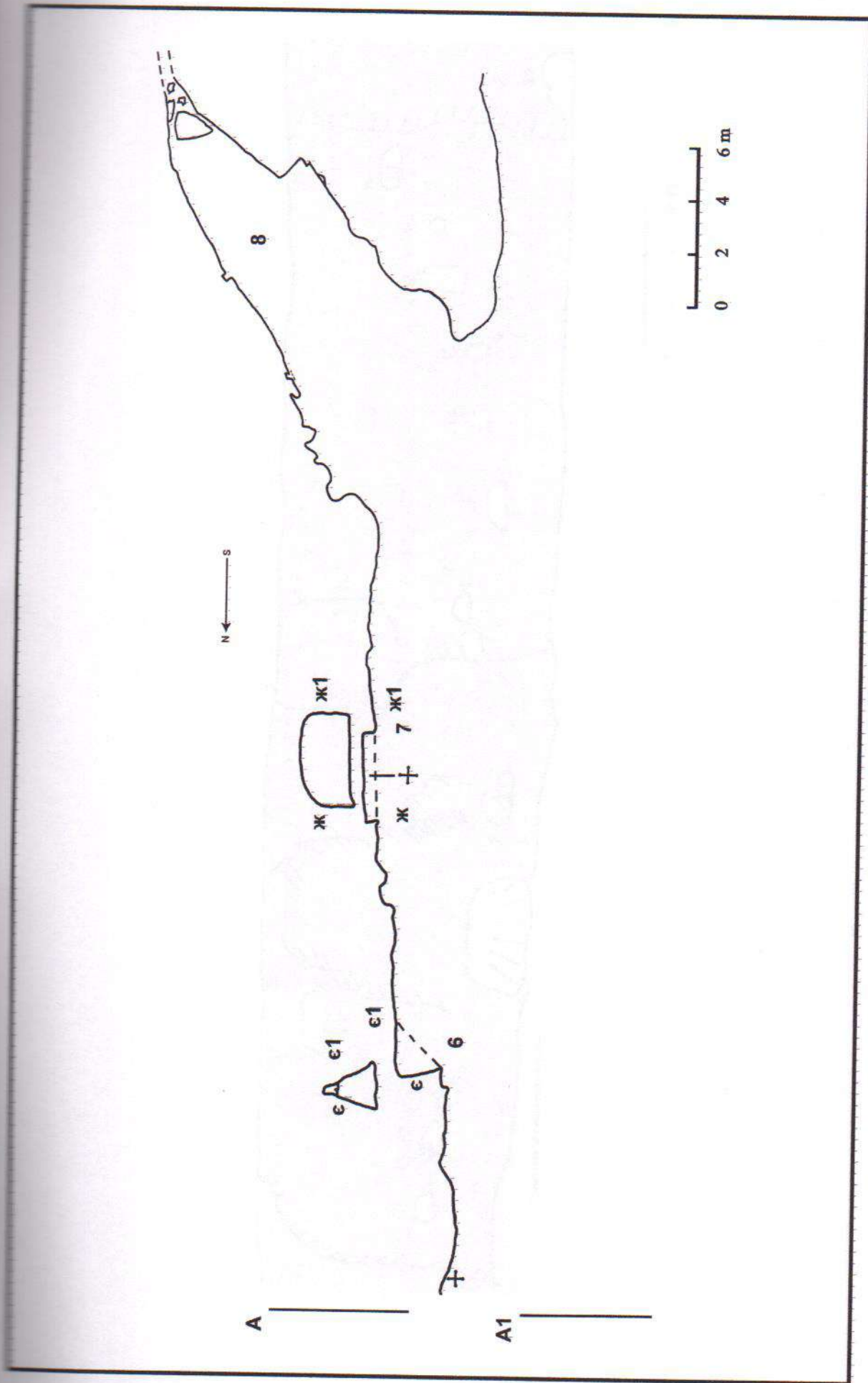
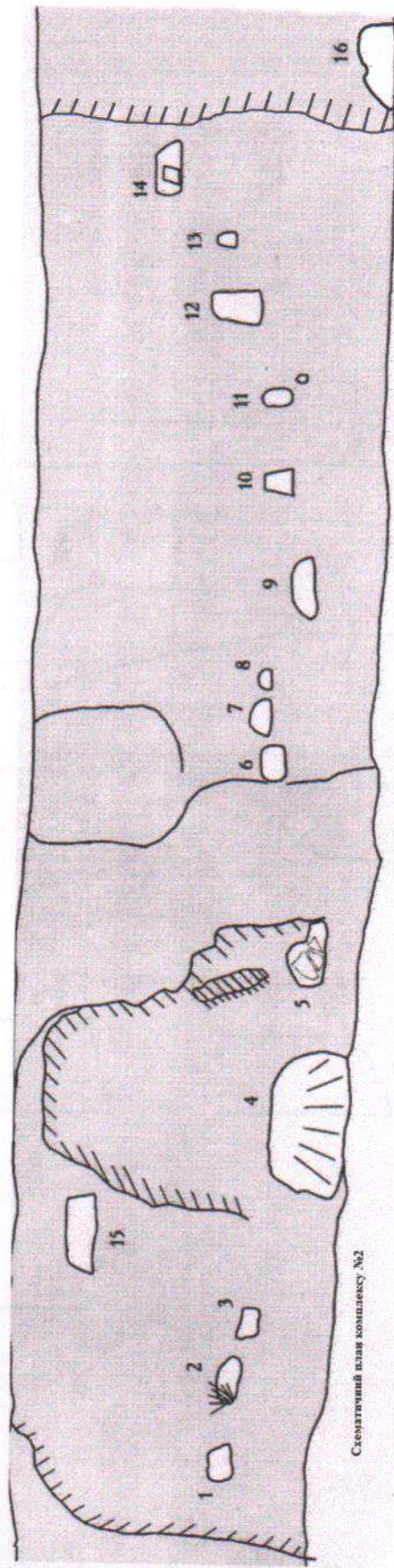

Рис.4. Горизонтальний переріз комплексу №1 (група об'єктів I). 6-8 - залишки приміщень. ε-ε1, ж-ж1 - вертикальні перерізи.

Схематичний план комплексу №2

Рис.5. Схематичний план комплексу № 2 (група об'єктів II). 1 - 16 Вхідні отвори приміщення

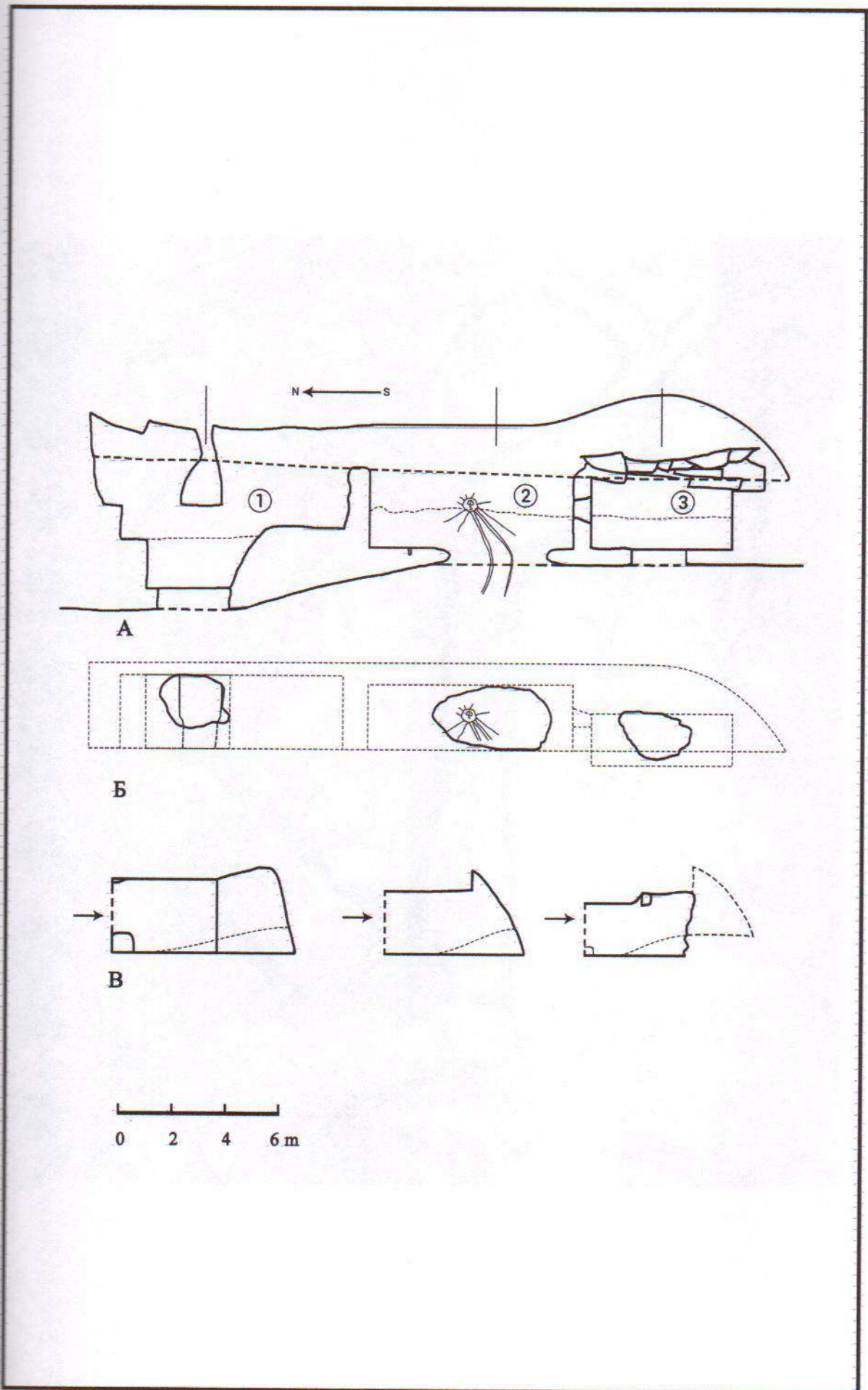

Рис.6. Плани та перерізи приміщень 1-3 з комплексу № 2 (група об'єктів II).

Рис.7. Зображення вершника з приміщення №7 (група об'єктів I)

Рис.8. Зображення вершників (малюнок вугіллям). Група об'єктів І.

Рис.9. Зображення хрестів та інших християнських символів із об'єкту №5, комплекс №2

Рис.10. Зображення хрестів із приміщення №10 (комплекс №2, група об'єктів II)

Історична довідка

Печерний оборонний монастир с. Оксанівка, Ямпільський район, Вінницька область.

Скельно-печерний культово-оборонний комплекс в с. Оксанівка Ямпільського району Вінницької області розташований в урочищі «Мохната» на лівому березі Дністра. Об'єкт знаходиться за 1,2 км на північ від північної околиці села і розміщений у вапняковому каньйоні висота якого коливається від 15 до 40 м. Перший опис печерної церкви та кам'яних намогильних хрестів біля її підніжжя було зроблено Ю.Й.Сіцинським. Вчений висловив сумнів в достовірності місцевого переказу, за яким у печері розміщувалась саме церква, оскільки не помітив її виразних архітектурних ознак. Втім, під час огляду пам'ятки ним було зроблено ряд цінних спостережень, що стосуються розмірів та конфігурації печери й хрестів-графіті.

До початку 2000-х років археологічні та архітектурні дослідження комплексу не проводились. Печери біля Оксанівки згадувались у машинописному звіті спелеологічної експедиції МДУ та КДУ 1949 року виключно як геологічний об'єкт. Біля Оксанівських печер проводились орнітологічні спостереження у 1960-х та в 2006-му роках.

Архітектурно-археологічний огляд вперше було проведено у 2003 році П.О. Нечитайлом та Б.Т. Рідушем. Тоді складено схематичні плани деяких приміщень, описано та зафотографовано окремі наскельні зображення. У 2013 році дослідження Оксанівських печер було продовжено. Як наслідок: з'ясовано функціональні особливості більшості приміщень, виділено три будівельних етапи, інтерпретовано петрогліфи та графіті, з'ясовано фінальний етап використання печерних приміщень, первісний архітектурний вигляд комплексу. Аналіз приміщень та наскельних зображень дозволив інтерпретувати печери як монастирський комплекс, що, ймовірно, певний час використовувався як сховище. Було обстежено 11 об'єктів в комплексі №1 та 16 у комплексі №2. Це печерні церкви, культові та господарські ніші, житлові келії, площадки зі слідами дерев'яних конструкцій. Зафіксовано значну кількість петрогліфів у вигляді хрестів, розеток, сіток, антропоморфних та зооморфних зображень, сюжетних композицій. Завдяки знахідці датованого напису визначено останній період використання комплексу – 70-ті роки XVII століття. Спостереження за скельною архітектурою монастиря дає підстави визначити форму його існування – келіюцтво (спосіб організації чернечого життя, за яким монахи ведуть замкнутий стиль життя, але збираються по неділях та святах для спільної служби і трапези. Для такої чернечої спільноти характерні одноосібні житла. Вони простежуються у групі об'єктів (комплексі) №2 й мають округлу планувальну структуру. На пізньому етапі з'являються приміщення, з'єднані між собою переходами. Вони прямокутні в плані, деякі з них (приміщення №14) вирубані в задній стінці келії округлої форми. Такі архітектурні зміни

свідчать про перехід до кіновіального способу існування монастиря. Кіновія є гуртожитним поселенням ченців, об'єднаних спільним дисциплінарним правилом – уставом та щоденними колективними послухами культового та господарського характеру.

Скельний монастир є *унікальною пам'яткою* культової та оборонної архітектури, сформованої в середньовічний час на теренах Поділля в Подністров'ї. Петрогліфи та графіті, що відображають світогляд населення цієї території є артефактами міжнародної ваги та не мають аналогів. Скельні та печерні приміщення комплексу також є неповторними зразками народної архітектури, що не мають точних відповідників у суміжних регіонах. Сакральний-оборонний монастир в Оксанівці є рідкісним комплексом, що має виключне значення для української історії, культури, археології, пам'яткознавства, спелеології та суміжних наук.

Предметом охорони пам'ятки є комплекс наскельних зображень (петрогліфи та графіті), які збереглися в приміщеннях монастиря та поблизу них, а також рештки архітектурних споруд.

Джерела та література:

1. Васильев О.Т. , Гончаренко П.М., Франчук В.П. Отчет украинского отряда объединённой карстово-спелеологической экспедиции Московского государственного университета и Киевского государственного университета. - К.: Машинописный звіт, 1949. [Зберігається в бібліотеці Української спелеологічної асоціації (м. Київ)].
2. Нечитайло П.О., Забашта Р.В. Звіт про спелеоархеологічну розвідку на лівобережжі Дністра . – К., 2003. – 25 с. Архів ІА НАНУ 176/2002
3. Нечитайло П.О., Рідуш Б.Т. Звіт про спелеоархеологічні роботи на пам'ятках Нагоряни та Оксанівка . – К., 2004. – 22 с. Архів ІА НАНУ
4. Нечитайло П.О. Спелеоархеологічні роботи на лівобережжі Дністра в 2002-2003 рр. / П.О. Нечитайло, Р.В. Забашта, Б.Т. Рідуш // АДУ в 2002-2003 рр. – С.237-242
5. Цвельх А.Н. Птицы скалистых берегов р. Днестр – 40 лет спустя. / Клестов Н.Л., Осипова Н.А. // Бранта. Сборник трудов Азово-Черноморской орнитологической станции. – Выпуск 10. Фаунистика. – С.43-49.
6. Сецинский Е.И. Отчёт об осмотре древностей в Подольской губернии летом 1901 г. // Чтения в историческом обществе Нестора-летописца. – К., 1903. – Кн. 17. – Вып.1. – Отд. 1. – С.37-38

Кандидат історичних наук, археолог

Павло Нечитайло

Додаток 2
до Порядку обліку об'єктів
культурної спадщини (пункт 3
розділу III)

Акт стану збереження

30.04.2020 р.

(дата)

№ 1

Найменування об'єкта

Печерний оборонний монастир

Загальний стан

☐	добрий
☐	задовільний
☒	незадовільний
☐	аварійний

Стислий опис стану

Об'єкт знаходиться за 1,2 км на північ від північної околиці села Оксанівка, на лівому березі Дністра, в урочищі «Мохната» і розміщений у вапняковому каньйоні висота якого коливається від 15 до 40 м. Пам'ятка складається з двох груп об'єктів рівновіддалених на відстані 270 м. У місці розташування об'єкту русло Дністра утворює невеликий меандр, змінюючи напрям з півночі на південний захід.

Група приміщень №1 розташована у стінці висотою до 20 м у три яруси. Підступи до комплексу №1 можливі з вершини каньйону та від підніжжя, з боку Дністра, вузькими стежками, що підводять до його північного краю. Порода каньйону більш тривка в порівнянні з групою приміщень № 2, вкрита мохами та лишайниками. Група приміщень №1 налічує 11 об'єктів. У залишках приміщень збереглася значна кількість петрогліфів та графіті.

Група приміщень №2 розташована за 270 м нижче за течією Дністра у стрімкій вертикальній стінці каньйону. Вона налічує залишки 16 приміщень, вирубаних автономно вглиб скелі. Приміщення мають вигляд камер, прямокутних та овальних (округлих) в перерізі. Каньйон перерізають глибокі ерозійні тріщини. Він інтенсивно руйнується, відлущуючись паралельними шарами. Підступи до приміщень з боку Дністра вкриті

уламками породи. Приміщення знаходяться на нерівномірній висоті від рівня сучасного схилу: від 5 до 25 м. Деякі камерні приміщення з'єднані переходами між собою. До печер підводять вузькі стежки від берега Дністра та від траси Могилів-Подільський - Ямпіль. Остання стежка віднедавна обладнана сходами.

Градус ухилу схилу подекуди сягає 45-50°. Над каньйоном – осадові породи у вигляді чорнозему та потужного (до 5 м видимої глибини) шару глини. Від верху каньйону до горизонтальної надканьйонної площадки веде крутий схил, верх якого вкритий піском, вивітраними фракціями вапняку, дрібною гальки. Між двома групами печер у каньйоні є глибокий яр, вимитий дощовими водами. Стінка каньйону нетривка і періодично обвалюється.

Збереження автентичності об'єкта:

☐	повністю
X	частково втрачений
	☐ 1%-20% втрат
	X 21%-50% втрат
	☐ 51%-80% втрат
	☐ 81%-99% втрат
☐	повністю втрачений

Опис перебудов, втрат та історичних нашарувань

В існуванні печерного монастиря у с. Оксанівка можна виділити кілька етапів, що знайшли відображення в архітектурних перебудовах. Для комплексу №1 фіксується два етапи. Перший – монастир існував у вигляді двоярусної галереї, що тягнулась вздовж каньйону. На пізньому етапі (XVII ст.) зовнішня стіна галереї обвалилася і залишки приміщень були пристосовані для подальшого використання шляхом комбінування скельних та дерев'яних елементів. Такі сліди пізньої дерев'яної прибудови спостерігаються в приміщеннях: № 1,2, 3, 4, 8, 9, 10. Для комплексу №1 найбільшою архітектурною втратою можна вважати зовнішні (західні) стінки приміщень та галереї та вивітрені сходинок і зарубки для пересування.

Для комплексу №2 простежується щонайменше 2 етапи забудови. Для першого характерні однокамерні приміщення овальні в плані. До таких відносяться залишки об'єктів № 6,7,8, 9, 12. Для наступного етапу (XVII ст.)

характерні прямокутні приміщення (№ 1-3, 10-11, 13, 14). Причому, на цьому етапі однокамерні приміщення з'єднувались вузькими проходами (№ 1-3, 10-11), що свідчить про зміну форми існування монастиря: від келіюцтва до кіновіюцтва (гуртожитне проживання). Крім формальних ознак (свіжість вирубки та краща збереженість прямокутно спланованих приміщень) на таку стадіальність вказує й архітектура приміщення №14, вхід у яке вирубаний у задній стінці камери овальної форми. Слід зауважити ймовірність існування 3-х періодів забудови комплексу №2, що простежується у приміщенні №13. Втраченими на сьогодні є дерев'яні частини приміщень, вхідні частини об'єктів № 6,7,8, 9, 12. Повністю не збереглося приміщення №15.

Наявність інженерних мереж та інженерного обладнання на території об'єкта

Відсутні

Майнова оцінка (за наявності)

Відсутня

Інформація про геологічні дослідження (за наявності)

1. Васильев О.Т. , Гончаренко П.М., Франчук В.П. Отчет украинского отряда объединённой карстово-спелеологической экспедиции Московского государственного университета и Киевского государственного университета. - К.: Машинописный звіт, 1949. [Зберігається в бібліотеці Української спелеологічної асоціації (м. Київ)].

Підписи

Кандидат історичних наук – Нечитайло П.О.

Зав. сектором охорони культурної

спадщини управління культури і мистецтв

Вінницької облдержадміністрації - Потупчик М.В.

Начальник управління культури і мистецтв

Вінницької облдержадміністрації - Дернова О.М.

Дата складання 30.04.2020 р.

ДИПЛОМ

Нечитайло
Павло Олександрович
закінчив у 2003 році Національний університет
"Києво-Могилянська академія" і отримав повну вищу
освіту за спеціальністю "Історія" та здобув
кваліфікацію магістра, викладача вищої школи.

Президент

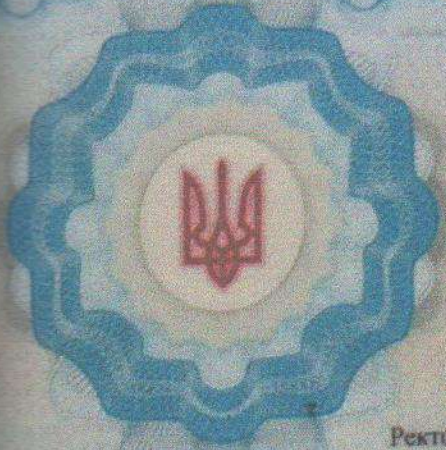
В.С. Брюховецький

28 червня 2003 р.

КВ № 23085388

ДИПЛОМ з відзнакою

Нечитайло
Павло Олександрович
закінчив у 2001 році Кам'янець-Подільський державний
педагогічний університет і отримав повну вищу освіту за
спеціальністю "Педагогіка і методика середньої освіти, історія"
та здобув кваліфікацію вчителя історії і правознавства.

Ректор

А.О. Копилов

21 червня 2001 р.

ХМ №16309680

ВИЩА АТЕСТАЦІЙНА КОМІСІЯ УКРАЇНИ

**ДИПЛОМ
КАНДИДАТА НАУК**

ДК №051413

видано

Нейтмайлу

Давлу Александровичу

Рішенням президії Вищої
атестаційної комісії України
від 25 червня 2009 року
(протокол № 3.1.06/1)

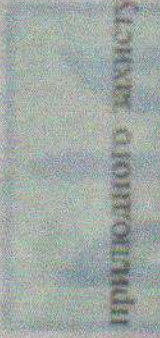

м. Київ

ВИЩА АТЕСТАЦІЙНА КОМІСІЯ УКРАЇНИ

Рішенням спеціалізованої вченої ради
Інституту археології НАН України

на підставі прилюдного захисту дисертації

Нейтмайлу

Давлу Александровичу

присуджено науковий ступінь

КАНДИДАТА
історичних наук
зі спеціальності
археологія

[Signature]

147

ДК №051413